

Od srede do srede

10. MAJA: Zastopniki zahodno-nemške ustavodajne zbornice so... Borba zanikar je poročila italijanskega tiska, da bi bil Tito...

Razgled po Balkanu

leta 1878. Ta oživiljena večja Bolgarija bi bila podprta z ustanovitvijo makedonske države, v katero bi vključili sedanjo makedonsko ljudsko republiko...

Stalin je kriv za balkansko tragedijo. To je tragedija, ki jo je Stalin prinesel Balkanu. Ponovno in zopet, da bi samo markizem-leninizem-stalinizem mogel streti znatni nacionalizem...

Zapad in Jugoslavija. Če mora Stalin uničiti Titovo nacionalno herezijo, je Zahod poklican, da nastopi aktivneje v trdem, a naglem razvoju. Iz Grčije in Italije imajo zavezniki odprti dostop v Jugoslavijo.

„Nemška zvezna republika“ ustanovljena kot uvod v nova pogajanja med štirimi veles. v Parizu

8. maja, tik pred polnočjo, še na četrto obletnico zavezniške zmage, je ustavodajna skupščina v Bonnu sprejela novo nemško ustavo. 52 članov skupščine je glasovalo za sprejem, 12 pa proti njemu. Ustava je po sodbi Nemcev sama ena najnaprednejših na svetu. Stavejši so jo po vzorcu ameriške in angleške. Steje 140 členov, po katerih so zavarovane vse osnovne človeške pravice...

11. MAJA: Pogajanja za avstrijsko mirovno pogodbo so po 53 brezuspešnih sejah odložili na 25. maj. Nemški parlamentarni svet je sklenil, da bo prestolnica nemške zvezne republike Bonn v Porenu...

Na ta način je bil agrarni položaj v Jugoslaviji hudo prizadet. Kruha in mesa je sedaj presneto malo v zalogi.

Notranjepolitični položaj. V notranjščini ni lahka situacija. Na Hrvaškem, kjer ni bilo protisrbsko čustvo se nikoli pomirjeno, so zbudili zadnji protikataloški procesi močna nacionalna čustva.

Titova Jugoslavija ne more obstajati kot tretji svet v tej nasprotujoči si dvo-svetovski geografiji. Če Sovjetska zveza ni zmognala pripraviti Tita na kolena in bi se ideološka vojna spremenila v vojno z orožjem, naj Zahod po Zdrženih narodih in drugih ustanovah zahteva takojšnjo intervencijo na Balkanu in ne da Sovjetom zopet prilike, da si popolnoma podvržejo balkanske narode.

Zadeva glede guvernerja je še naprej ostala na seznamu nerešenih vprašanj, s katerimi se mora baviti Varnostni svet. Torej ostane vse pri starem.

Narodnostno vprašanje je bilo vsekakor glavno orožje proti Titu. Ko je bilo na komunističnem kongresu v Bolgariji ukazano, naj se pospeši protititova ofenziva, so dobili Makedonci, Albanci in tržaški komunisti posebno pobudo.

Ideja »Velike Bolgarije« povzroča velik strah v Srbiji. Tudi makedonski komunisti odprto napadajo Dimitrova in njegov sovjetski plan za odcetje Makedonije.

Zasedanje je bila prava manifestacija mlade slovenske miselnosti, ki se očituje že iz ustanovne izjave te organizacije. Po podanih poročilih z organizacijskega, kulturnega in socialnega področja je razvidno, da so načela Slovenske pravde že dokaj globoko proniknila v slovensko javnost in da je delovanje obrodilo lepe uspehe, čeprav so jasne vse težave, ki se postavljajo na pot pokretu...

Prve volitve po novi ustavi bodo razpisali v kratkem, do 15. julija pa bodo sestavili tudi že novo zvezno vlado.

Zdi se, da bo Sovjetska zveza na konferenci načela naslednja vprašanja: vprašanje o zedinjenju Nemčije, o vojni odškodnini, o sovjetski soudeležbi pri nadzorstvu nad Porurjem, o avstrijski mirovni pogodbi ter o umiku vseh zasedbenih čet iz Nemčije in Avstrije.

Igra za Trst se nadaljuje

dva zastopnika, proti njemu nihče, devet članov Varnostnega sveta pa se je glasovanja vzdržalo. Iz tega zanimivega izida je razvidno, da se zahodne velesile ne marajo glede Trsta odločiti ne tako, ne tako. Trst bo torej še naprej karta, s katero bodo vabili, ali dražili zdaj Italijane, zdaj Tita, zdaj Sovjete.

Ustava bodoče Združene Evrope

Države - ustanoviteljice: Danska, Francija, Irsko, Italija, Luksemburg, Holandija, Norveška, Švedska, Belgija in Velika Britanija. Francija in Italija bodo imele v zbornici vsaka po 18 zastopnikov, Belgija, Holandija in Švedska po 6, Danska, Irsko republika in Norveška po 4, Luksemburg pa 3. Zbornica se bo sešla na javne seje vsako leto enkrat. Prvič jo bodo sklicali letos avgusta v Strassburgu, ki je določen za prestolnico Evropskega sveta. Zunanji ministri držav članic bodo sestavljali poseben ministrski odbor.

Skupščina „Slovenske pravde“ v Londonu

16. in 17. aprila t.l. so se zbrali na 1. redno skupščino v Londonu delegati članstva Slovenske pravde v Vel. Britaniji in zastopniki članstva v drugih državah, kjer se nahajajo slovenski emigranti. Zasedanje je bila prava manifestacija mlade slovenske miselnosti, ki se očituje že iz ustanovne izjave te organizacije. Po podanih poročilih z organizacijskega, kulturnega in socialnega področja je razvidno, da so načela Slovenske pravde že dokaj globoko proniknila v slovensko javnost in da je delovanje obrodilo lepe uspehe, čeprav so jasne vse težave, ki se postavljajo na pot pokretu...

Obsodbe redovnikov v Sloveniji

Komunistično ljudsko sodišče v Ljubljani je obsodilo sedem jezuitov na kazni od dveh do dvajset let zapora. Med obsodenci sta superior jezuitskega samostana v Ljubljani, pater Lederhass, ter pater Ivan Javh, ki je bil v letih 1943-44 v Gorici. Ljudsko sodišče je patre obsodilo, da so pomagali redovnikom pri begu iz Jugoslavije v tujino ter da so imeli stike z Vatikanom. Razen tega je patra Javha obsodilo, da je v letih 1943-44 vodil slovensko Katoliško akcijo v Gorici ter da je bil sovražni komunističnemu režimu. Obsodilo ga je na devet let zapora. Patru Konciji pa je sodišče dalo šest let zapora zato, ker je leta 1943 vodil papeževga odposlanca po Ljubljani. Ljudsko sodišče v Novem mestu je obsodilo na zaporne kazni od dveh do petih let štiri redovnice iz Smihela, katere so komunisti obsodili izdajstva med vojno. Jezuite in redovnice so obsodili zato, da so jim lahko zaplenili samostana v Ljubljani in Novem mestu. Če bi bili res krivi česa, kar jim očita obtožnica, ne bi bili s sodbo čakali štiri leta po koncu vojne!

S tiskovne konference pri conskem predsedništvu

VPRASANJE »DEMOKRACIJE«: Ukaz v pogledu vzpostavljanja poitalijančenih primkov v prvotno obliko določa, da morajo vse osebe, ki hočejo priti do svojega slovenskega primka, predložiti poleg drugih listin (namreč krstnega lista) tudi dekret, s katerim je bil njihov primke oblastno spreminjen. Večina prizadetih oseb nima tega dekreta, ker so ga ali izgubili ali uničili, ali pa tudi iz razloga, ker dekreta niso nikoli dobili, ker so jim primke oblastno spreminili, ne da bi jih sploh o tej zadevi zasliali in ne glede na to, če so spremembo primka sprejeli na znanje ali ne. Kako naj torej postopajo osebe, ki niso v posesti zahtevanega dekreta? Ali ne bi bilo uместno, da bi se z ukazom pooblastilo consko predsedništvo, naj prizadetim osebam uradno priskrbi manjkajočo listino? (Vprašanje smo 14. aprila prav za prav predložili tiskovnemu uradu ZVU, ki je pa isto uradno odstopilo tiskovnemu uradu conskega predsedništva.) ODGOVOR: Predvsem ni točno, da ne bi bili dekreti in uradni spremembi primkov dostavljeni prizadetim osebam. Kakršna koli sprememba primkov, bodisi na prošnjo ali uradno, je bila izvršena na podlagi dekreta, katerega so vedno dostavili prizadeti osebi. Vsekakor pa ima vsaka občna prepise vseh dekretov in zato more vsaka oseba, ki je dekret izgubila, istega zahtevati v overovljenem prepisu pri pristojnem občinskem uradu.

Amerika odpira vrata beguncem

Ameriška zbornica je odobrila zakon, po katerem se bo nadalnjih 139.000 beguncev in brezdomcev moglo vseliti v Združene države. S tem so prenehale vse omejitve, ki jih je določal prejšnji zakon. Združene države bodo torej sprejele vsega skupaj — po prejšnjih in sedanjih določilih — 343.000 evropskih protikomunističnih beguncev.

Delo za osvoboditev Evrope

Protikomunistični begunci iz 13 držav za železnim zazorom so imeli prejšnji teden veliko zborovanje v New Yorku. Sestanka se je udeležilo nad 50 političnih pravok, med njimi bivši rumunski ministrski predsednik Radescu in bivši poljski ministrski predsednik Mikolajczyk.

Amerika odpira vrata beguncem

Izrazili so željo, da bi ta enotnost ostala tudi po osvoboditvi. Tako bi lahko ti naredi živeli združeni in v miru po erki in duhu Atlantske listine in v soglasju z velikimi cilji organizacije Zdrženih narodov.

Spanska zmaga v Združenih narodih

Politični odbor Zdrženih narodov je odobril predlog, katerega so dali Peru, Brazilija, Kolumbija in druge južnoameriške države glede španskega vprašanja. Po tem predlogu bo vsaka država dobila proste roke glede diplomatskih odnošajev s Francovo Španijo. Za predlog je glasovalo 25 zastopnikov, proti 16, pa se je vzdržalo glasovanje. Med tistimi, ki so se glasovanja vzdržali, so zastopniki Zdrženih držav, Velike Britanije in Kitajske.

Spanska zmaga v Združenih narodih

Politični odbor dal v odobritev glavni skupščini Zdrženih narodov, kjer bo potrebna dve tretjinska večina za njegov sprejem.

Spanska zmaga v Združenih narodih

Politični odbor dal v odobritev glavni skupščini Zdrženih narodov, kjer bo potrebna dve tretjinska večina za njegov sprejem.

Slovinci in Slovenke! V nedeljo 15. t.m. ob 16:30 uri priredi volivni odbor Slovenske narodne liste za Trst volivno zborovanje v Bazovici na travniku nasproti gostilne Leban - za SDZ bo govoril g. dr. Agneletto, za SKSZ g. ing. Sosič Milan.

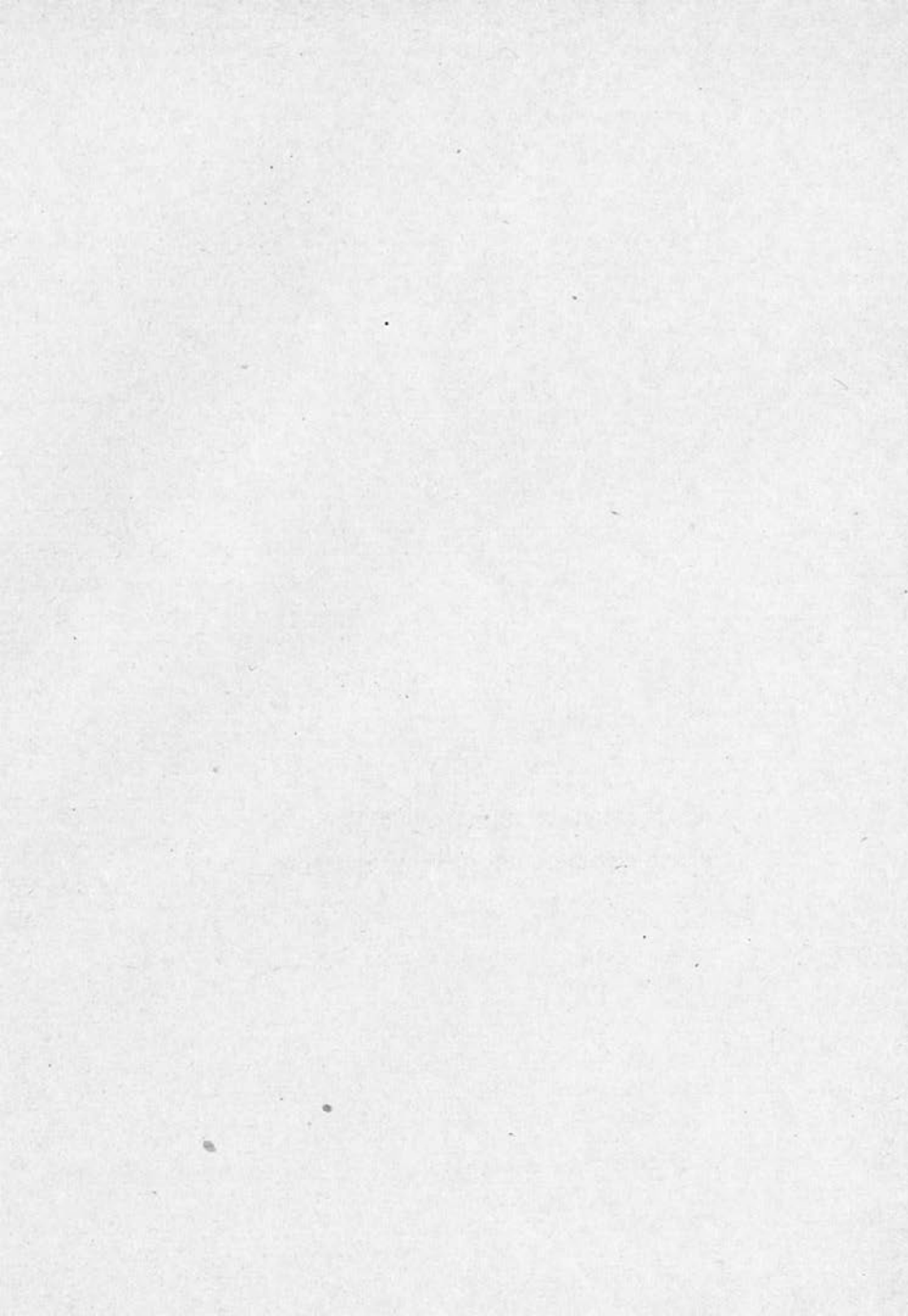
PROGRAM

Slovenske demokratske zveze
za Svobodno tržaško ozemlje
v Trstu

Tiskarna tiskarna „Adria“, d. d. • Trst, ulica S. Anastaso 1/c

Izdala Slovenska demokratska zveza
za Svobodno tržiško ozemlje v Trstu

PROGRAM

Slovenske demokratske zveze

za Svobodno tržaško ozemlje v Trstu

Zakaj je bila ustanovljena Slov. dem. zveza?

Celih 25 let (1920-1945) se je borilo slovensko in hrvatsko ljudstvo na tej naši s solzami in krvjo prepojeni primorski zemlji proti fašističnemu terorju. S tem si je postavilo v zgodovini spomenik borbe proti fašizmu in totalitarizmu. Naši mrtvi, naši jetniki, naši politični preganjanci od Bazovice do Liparskih otokov, so nam za to večne priče.

Ko je 1941. leta napočil oni veliki dan odprte osvobodilne borbe, so se vsi primorski Slovani, v dobri veri oklenili osvobodilne fronte in se z njo borili za svobodo in odrešenje. Osvobodilni borbi smo žrtvovali svoje sinove, svoje domove, žrtvovali smo zanje vse. Bili smo prepričani, da nam bo Osvobodilna borba uresničila naše stoletne težnje po političnem odrešenju in nam prinesla svobodo in mir po strašnem viharju. Borbo smo izvojevali, ali zmagi je sledilo bridko razočaranje.

Slovenci najprej nismo dosegli prvega cilja, za katerega smo se vso vojno borili in za njegovo uresničenje toliko trpeli. Ta cilj je bil združitev vse slovenske zemlje v lastni državi. Velik del slovenskega naroda je kljub vsem lepim obljubam in kljub lastnim prizadevanjem ostal pod tujo oblastjo.

V veliki meri je te narodne nesreče krivo dejstvo, da je v Sloveniji in v vsej Jugoslaviji s sovjetsko podporo prišla na oblast komunistična manjšina. Ta je naš narod in vso Jugoslavijo zaslužila mednarodnemu komunizmu in njegovim načrtom.

V osvobodilni fronti na Primorskem se je polastila moči peščica zunaj zraslih oseb, ki niso poznale našega življenja in trpljenja. One so potisnile ob stran vse domače ljudi, ki se niso uklonili nadvladi ene same stranke. In z nasiljem in strahovanjem, ki ga naše ljudstvo poprej ni poznalo, razen s fašistične strani, so se dokopali do odličnih mest in oblasti v vsem našem javnem življenju. Ljudem pa so pravili, da je to ljudska oblast.

Teh par ljudi, ki z vsemi svojimi pomagači in kimavci niso tvorili niti pet odstotkov našega ljudstva, je zakrivilo cel kup usodopolnih temeljnih napak bilo v zunanji kakor v notranji politiki.

Ali je bil še kdo med tukajšnjimi Slovani in Italijani, ki bi bil pred koncem vojne sploh še dvomil, komu pripada Primorska?

Toda nasilniška diktatura je začela takoj brezobziren boj proti zahodnim demokratičnim državam, ki so med vojno edine podpirale jugoslovansko borbo za svobodo. Vrhtega je bilo že ob koncu vojne jasno, da bodo edino one odločale o usodi tistih Slovencev, ki so po prvi svetovni vihri bili odtrgani od lastnega narodnega telesa.

Nenaklonjenost teh držav do komunističnega režima v Sloveniji in Jugoslaviji smo najbolj občutili mi Slovenci.

Zaradi nesrečne in kratkovidne politike na zunaj in terorističnih metod na znotraj, je bila Primorska razkosana, iz nje se je iztrgalo srce — Gorica in Tržaško ozemlje. Ne samo to, ampak tako zvano politično, od komunistov dirigirano vodstvo v Trstu, se ni niti za hip obotavljalo, da slepo sprejme dogovor Tito-Togliatti, da se izroči Trst Italiji. S tem so pokazali, da vidijo njih politiko povsem drugi nego naši narodni cilji in interesi.

In pod firmo italijansko - slovenskega bratstva so skušali vpreči v eno politično organizacijo vse Slovane tega ozemlja kot etnično celoto, z druge strani pa le italijanske komuniste; in s tem so ustvarili med obema narodoma tak prepad sovraštva, da je človeka strah.

Drugo naše razočaranje je bilo v tem, da niti glavni del našega naroda, ki je prišel v tako imenovano lastno državo, ni dobil svobode. Ni dobil ne svobode, ne demokracije — dveh vzorov, za katere se je toliko let boril. Izpod nacističnega in fašističnega jarma so ga vrgli v še strašnejšo sužnost komunističnega totalitarizma.

Ta je iz svobodnega in svobodoljubnega slovenskega naroda naredil jato sužnjev, iz domovine jetnišnico, vse tisto, na kar smo Slovenci stoletja prisegali in od česar smo duhovno živeli, pa je vrgel med staro šaro.

Svoboda, katero so nam leta in leta oznanjali, je na oni strani meje v tem, da sme Slovenec danes misliti in delati le tisto, kar

mu zapove rdeči rabelj. Enakost so v Sloveniji dosegli tako, da so vse Slovence naredili za berače in hlapce komunističnega državnega kapitalizma. To je enakost stradanja, enakost prisilnega »prostovoljnega« dela in enakost strahu pred spako tako imenovane ljudske oblasti.

Političnemu redu, ki vlada danes v Sloveniji, pravijo demokracija. Toda iz te lepe besede, od katere si obetajo rešitve milijoni in milijoni ljudi na svetu, so brezobzirno napravili krinko. Pod to krinko se skriva strašna diktatura neznatne manjšine in politične policije.

Slovenski narod, ki je po svoji veri, svoji omiki in svojem napredku evropski narod, so z neprelozljivim plotom odrezali od Evrope in celo od lastnih ljudi zunaj sedanjih jugoslovanskih meja. Čez našo zemljo gredo vse poglavitne poti, ki vežejo evropski vzhod z zahodom ter sever z jugom. Toda navzlic temu so Slovenci onostran železne zavese po volji rdeče diktature dalje od Evrope in vseh njenih blagoslovov, kakor pa na primer narodi Daljnega vzhoda.

Spričo vsega tega je bila v marsikaterem oziru sreča, da je vsaj del slovenskega naroda ostal na tej strani železne zavese.

Bilo je namreč jasno, da bo vsaj ta del slovenske narodne skupnosti res deležen prave svobode in demokracije ter duhovne in tvarne blaginje, ki iz njiju izvira. To bi se zgodilo, brž ko bi svobodni Trst začel živeti tisto življenje, kakršno mu določa mirovna pogodba, ki ga je uradno ustanovila.

Izključno politično vodstvo med temi Slovenci si je lastila, kakor smo rekli, Osvobodilna fronta.

Osvobodilna fronta je brezvestno izkoristila trpljenje, hrepenenje in narodno zavednost primorskega ljudstva, da bi tako pomagala komunizmu do oblasti tudi nad njim. S tem je zagrešila enega največjih zločinov nad slovenskim narodom. Ta zločin ji je že sam po sebi vzel vso pravico do kakršne koli besede med Slovenci.

Nasilje, ki ga je Osvobodilna fronta vedno bolj odkrito izvajala, je našemu ljudstvu začelo že pred koncem vojne odpirati oči, da s to organizacijo nekaj ni v redu.

Se bolj smo Slovenci to spredvideli po tako imenovani osvoboditvi. Videli smo, kakšno »svobodo« in kakšno »demokracijo« je OF vsilila našim rojakom onkraj Morganove črte. Spoznali smo, da se za njenimi krinkami in vabljivimi gesli skriva komunizem v vsej svoji strašni resničnosti.

Tedaj so se primorski in tržaški Slovenci začeli obračati od te največje sleparije v vsej naši zgodovini.

Toda Osvobodilna fronta je Slovence tudi tukaj, v svobodnem svetu, hotela za vsako ceno obdržati v svojem jarmu.

S propagando, z grožnjami, z nasiljem, z zastraševanjem, z umori, ugrabljanji, s politično in sindikalno diktaturo so priganjači komunistične Osvobodilne fronte hoteli tudi tržaškimi in primorskimi Slovencem preprečiti, da bi mislili z lastno glavo in se ravnali po lastnih koristih.

Osvobodilna fronta je bila tista, ki je našim ljudem takoj prepovedala sleherno sodelovanje z zavezniškimi oblastmi. Če bi te prepovedi ne bilo in če bi se ljudje ne bili bali komunističnega terorja, bi bili Slovenci na Svobodnem tržaškem ozemlju že v začetku dobili vse pravice, ki nam gredo. Sloveščina bi bila enokopravna drugim jezikom, zastopani bi bili v vseh političnih, gospodarskih in drugih javnih ustanovah. Slovenskemu šolstvu se ne bi bilo treba od dneva v dan boriti za obstanek in drobtinice.

Slovenci smo ob prihodu zahodnih čet na to ozemlje veljali za zavezniški narod, ne za premagance, kakor Italijani. Zaradi tega bi bili lahko dobili v roke vse, kar bi bili hoteli. Naš položaj danes bi bil vse drugačen, kakor pa je.

Vse to nam je vzela Osvobodilna fronta in razni SIAU-i, ki so jim bile koristi komunistične stranke več kakor pa pravica in koristi lastnega naroda. Povrh tega je s svojo krivo politiko doslegla še to, da so nekateri zavezniški krogi začeli imeti vse Slovence za komuniste.

Če se zavezniška politika v Trstu danes naslanja na Italijane; če podpira italijanske narodne in politične težnje ter daje bolj ali manj potuho italijanskemu šovinizmu; če je obstanek svobodne tržaške države in s tem svobodni obstanek znatnega števila Slovencev ogrožen; če se moramo Slovenci na tej zemlji, ki je naša, s tako težavo boriti za priznanje osnovnih pravic; če so naši domovi še vedno razdejani; če slovenski človek na lastnih tleh ne more dobiti ne kruha, ne domovinstva; če o naši usodi spet bolj ali manj odločajo tisti, ki so nas dvajset let zatirali in preganjali, je vsega tega kriva komunistična Osvobodilna fronta!

A to ni edino zlo, ki ga je storila Osvobodilna fronta nad našim primorskim ljudstvom, odkar se je končala vojna.

Osvobodilna fronta je napela vse sile, da bi Slovence zlepa ali zgrda spreobrnila h komunizmu ter iz njih naredila peto kolono za dosego komunističnih ciljev na tem področju. Pri tem ji je bila najbolj na poti narodna zavednost in zvestoba primorskih in tržaških Slovencev.

Zaradi tega je Osvobodilna fronta po načrtu ubijala narodno zavest v slovenskem ljudstvu. Namesto da bi bila naše ljudi vzga-

jala k narodni odpornosti in ponosu, jim je začela vsiljevati »fratelancov« s tistimi, ki so še včeraj pobijali Slovence, jih gonili v ječe in koncentracijska taborišča ter požgali slovenske domove po Krasu in drugod.

Namesto slovenstva je OF začela razglašati geslo o »fratelanca«. Namesto obrambe lastnih pravic in lastne zemlje je začela oznanjati mešanje s tujci. V slovenskih prosvetnih domovih, pri slovenskih prireditvah in celo v lastnem tisku je uvajala dvojezičnost. Vse zaradi tega, ker so tako zapovedovale koristi svetovnega komunizma!

Poleg tega je začela tukaj, kjer smo Slovenci v glavnem vsi proletarci, brez kapitalistov in veleposesnikov, oznanjati razredni boj in sovraštvo med nami samimi. Tako je na tem tako izpostavljenem in za slovenski narod tako važnem ozemlju sejala neslogo. Slabila je slovenske vrste v času, ko je naš stoletni narodni nasprotnik strnjeno pripravljaj svoj naskok na nas.

Komunizem, čigar krinka je Osvobodilna fronta bila in ostala, je pri svojih prizadevanjih na tem delu Evrope naletel na glavno oviro prav v narodni zavednosti slovenskega ljudstva. Zato je bilo treba obleči slovensko narodno oblačilo. Dokler bodo Slovenci tukaj Slovenci, ne bo mogoče uresničiti komunističnih zamisli o suženjskem izenačevanju vseh narodov in vseh plemen. Zaradi tega je bilo treba to oviro podreti in uničiti vse vrednote, iz katerih poganjajo korenine slovenske narodne zavesti.

Osvobodilna fronta se je vrgla na vero, iz katere je Slovenec dobival duhovno silo. Začela je razbijati slovensko družino, ker je ta pač vzgajala slovenske sinove in hčere, ne pa izdajalce svoje krvi. Začela je po načrtu odtujevati mladino domu, jo hujskati proti staršem, jo kvariti in učiti petja, govorjenja in mišljenja v tujem duhu in jeziku.

Potvarjala je našo žalostno, toda slavno zgodovino ter devala v nič vse, kar je naše in ne komunistično. Naše ljudi, ki so bili dvajset let brez slovenske besede, knjige in pesmi; brez živega stika s slovenskim duhovnim razvojem in omiko, je učila zgolj tuje krive učenosti.

Skratka, Osvobodilna fronta, pohlevna dekla mednarodnega komunizma, je storila vse, da bi na zahodni meji domovine izkopala grob slovenstva.

To bi se ji bilo tudi posrečilo, da se ni še ob pravi uri dobila peščica neustrašnih zavednih, rodoljubnih ljudi, ki so spoznali, da vodi komunistična politika slovenski narod v neizbežno pogubo.

Dokler je trajala borba za pripadnost Primorske, niso hoteli motiti enotnega nastopa. S podpisom mirovne pogodbe s strani Titove Jugoslavije v Parizu 10. februarja 1947, je nastopil za Slovence

in Hrvate na Svobodnem tržaškem ozemlju (S.T.O.) nov zgodovinski moment. Ta je zahteval od nas, da trezno premislimo svoj položaj, da pretehtamo vse činitelje in določimo smer svoje bodoče poti. Se nadalje čakati in trpeti ono razkrojno delo med našim ljudstvom, ki se je vršilo pod imenom Osvobodilne fronte, bi bil nepopravljiv narodni zločin.

Naš narod ljubi svobodo in prostost ter sovraži suženjstvo in teror. On hoče ostati v svoji hiši sam gospodar. On ne pozna političnega malikovanja in malikov in odklanja one razkrajajoče nazore, ki niso zrasli na domačih tleh, ki so tuji našemu značaju in naši miselnosti.

Mi smo hoteli tvornega ustvarjajočega dela, mi smo hoteli vzajemnega sodelovanja vseh slojev našega naroda, ki niti ne pozna kapitalistov in veleposestnikov. Hoteli smo, da se vrne v naše kraje in vasi mir, strpnost, medsebojno spoštovanje, hoteli smo konec terorja, strahovanja in žuganja. Le na ta način si bo slovensko in hrvatsko ljudstvo tega ozemlja ustvarilo one kulturne, socialne in gospodarske vrednote, ki so predpogoj za uspešno politično in gospodarsko uveljavljanje našega življa na tem svetovno važnem ozemlju.

Našo narodno čast, ki jo je peščica terorističnih elementov ponižala pred celim kulturnim svetom, morali bi dvigniti na mesto, ki ga je prej zavzemala in ki ga zasluži čast kulturnega in delovnega naroda.

In peščica mož, ki so stavili v onih časih vsemogočne OZNE na kocko vse, tudi svoje življenje, samo da rešijo kar se še rešiti da od slovenskih narodnih vrednot in svetinj, so napovedali komunizmu in njegovim izrodkom neizprosni boj in odpor.

Tako so se v marcu 1947 postavili prvi temelji Slovenske demokratske zveze, edina demokratična in narodna politična organizacija, ki jo slovenski narod danes ima.

Če hočete vedeti, kaj je in kaj hoče ta organizacija, je dovolj, če pogledate njen program, ki je bil sestavljen spomladi l. 1947.

Program Slov. dem. zveze

Naš smoter je združenje vseh demokratskih sil slovenske, hrvatske in srbske narodnosti v svrhu moralne, kulturne, socialne in gospodarske povzdige vseh slojev našega ljudstva na Svobodnem tržaškem ozemlju (STO).

Pri našem delu nas bodo vodile sledeče smernice:

I.

Svobodno tržaško ozemlje kot mednarodna državna tvorba je gotovo dejstvo. To dejstvo sprejemamo in smo za politično neodvisnost STO, ki mora vzdržati dobre prijateljske odnose do vseh držav, zlasti do sosednih držav in do držav svojega zaledja.

II.

Ustava STO se ima zgraditi v smislu tržaškega statuta na podlagi demokratskih načel.

Vsa zakonodaja naj sloni na načelu dobre vere. V javni upravi naj vlada absolutna poštenost in nepristranost.

Korupcija se mora zatreti v vsem javnem življenju. Ona je hudo socialno zlo in se temu primerno kaznuje.

III.

Uprava mora biti razbirokratizirana in poenostavljena. Uradniki se sprejemajo edino na podlagi strokovne in moralne kvalifikacije. Prednost pri nameščanju imajo osebe rojene v STO ali v Julijski krajini in ki znajo oba uradna jezika.

Varnost državljanov je predpogoj za mirno ustvarjalno delo in za splošni napredek, zato gre brezhibni in učinkoviti varnostni službi vsa pozornost.

IV.

Medsebojno razumevanje, spoštovanje in strpnost so pogoj za mirno sožitje med nami in našimi sodržavljeni italijanske narodnosti, na podlagi narodne in jezikovne enakopravnosti in popolnega svobodnega razvoja obeh narodnosti.

V.

Vsi državljani STO, ne glede na spol, imajo enake pravice in enake dolžnosti.

VI.

Za vsakega človeka hočemo svobodo pred strahovanjem, svobodo pred pomanjkanjem, svobodo vere, misli in političnega prepričanja, združenja in kretanja, nevmešavanje v njegovo zasebno življenje ter nedotakljivost stanovanja in pisemsko in telefonsko tajnost.

VII.

Državljanom je zajamčena svoboda vere in vesti in nikdo se ne sme ovirati v izvrševanju svojih verskih dolžnosti in pri publicnem izvrševanju verskih obredov.

VIII.

Vzgoja otrok je pridržana družini in šoli, državni ali zasebni, po svobodni izbiri staršev.

IX.

Šola je nepolitična. Ona je dostopna vsakomur; revnim nadarjenim učencem naj se omogoči brezplačno šolanje. Vzgoja mladine se vrši po priznanih etičnih načelih, v ljubezni do bližnjega, v spoštovanju staršev in tradicij svoje zemlje in svojega rodu, k miroljubnosti in strpnosti do sodržavljanov druge vere, miselnosti in narodnosti, ne k sovraštvu in nasilju.

X.

Le v skupnem tvornem sodelovanju vseh slojev našega ljudstva je zajamčen obstoj in napredek našega naroda in njegovih kulturnih vrednot. Zato načelno odklanjamo nadvlado enega samega sloja ali razreda nad celim narodom, ker se je doslej taka nadvlada izpridila povsod v totalitaristično nadvlado peščjce ljudi.

XI.

Socialno vprašanje se reši na podlagi socialne pravičnosti. Vestno in pravično je odmeriti zaslužek za storjeno delo, tako da se zajamči vsakemu državljanu, ki ni delomrznež, za dostojno življenje njega in družine, zadostni dohodek; v onemoglosti in starosti pa potrební dohodek za življenje potom socialnega zavarovanja.

Posebno pozornost je obračati vajencem, mladoletnim, ženskam, nestalno zaposlenim in nezaposlenim.

Življenjska raven vseh, zlasti delovnega ljudstva, kmeta, ribiča, delavca in uradnika, se mora dvigniti in zravnati navzgor in ne navzdol. In ravno zato odklanjamo kolektivizem, ker ta vzravna življenjski standard navzdol mesto navzgor in vodi v splošno obubožanje.

XII.

Smo za znižanje delovnega urnika, za pravico delavcev in nameščencev vseh uprav do stavke (štrajka) v borbi za njihove gospodarske in socialne interese ter za pravice združevanja v svobodnih delavskih sindikatih, ki morajo ščititi koristi delavca, ne pa biti samo ekspozitura političnih strank.

Pri velikih podjetjih imajo delavci pravico do kontrole in do soudeležbe pri čistem dobičku. Delavcu in nameščencu je pustiti prosto voljo in prepričanje, ne smeta biti zaslužjena eni stranki in eni ideologiji, ki ubija v njih samostojnega človeka; biti morata sama gospodar svojega prostega časa, da se posvetita družini, izobrazbi in potrebnemu razvedrilu.

Delavcu in nameščencu je treba omogočiti, da prideta do lastnega doma.

XIII.

Kmet mora biti na svoji zemlji samostojen gospodar, ki samostojno razpolaga ne samo s svojo zemljo, ampak tudi z njenimi pridelki. Svobodna in gospodarsko trdna kmetija je predpogoj za zdravo in svobodno kmečko družino, ki jo je treba kot socialno edinicu podpirati in ohraniti. Zato se mora pomagati kmetu do take kmetije, ki bo v stanu dostojno preživljati njega in njegovo družino. Smo za umno družitev raztresenih parcel iste kmetije in proti kosañju posestev pod eksistenčni minimum. Nadštevilno kmečko prebivalstvo se usmerja v pomorstvo, trgovino in industrijo.

Odklanjamo razbijanje kmeta in ustvarjanje kmečkega proletariata iz političnih vidikov, ki vodi k znižanju življenjske ravni. Kmetijske šole naj nudijo kmečkemu prebivalstvu potrebno strokovno izobrazbo. Kmečko zadrugištvu bodi prostovoljno združenje svobodnih kmetov, ki zadruga sami upravljajo v korist kmečkega stanu, ne pa v korist političnih strank.

XIV.

Naloga gospodarske politike je ustvarjati dovolj sredstev za čim popolnejše kritje vseh kulturnih in ekonomskih potreb vseh državljanov ter omogočiti zaposlitev vseh proizvodjalnih sil.

Gospodarstvo naj sloni na privatni lastnini, ki naj vrši socialno funkcijo in na osebni iniciativi (podjetnosti), kot najuspešnejšem činitelju za tvorbo novih gospodarskih dobrin.

Poštenost, korektnost in lojalnost naj bodo temelji gospodarskega udejstvovanja. Vsakdo ima v gospodarstvu pravico do poštenega zaslužka, izkoriščanje je nemoralno in dobiček iz izkoriščanja naj gre oškodovancu ali državi.

XV.

Smo za poddržavljenje velikih podjetij, ako se to izkaže iz narodno-gospodarskih vidikov za koristno.

Nikomur ne sme država odvzeti njegove imovine kakor samo v primerih, ki jih zakon določa in kadar to zahteva zakonito ugotavljeni javni interes, proti plačilu pravične odškodnine.

XVI.

Trgovina je svobodna; država jo pospešuje z organizacijo prometnih zvez, s primerno prevozno tarifno politiko in z zaščito v inozemstvu.

XVII.

Naša trgovinska in finančna politika imata za cilj, da postane celo STO prosto carine z zdravo denarno valuto in s stalno denarno kupno močjo.

Vsi denarni závodi stoje pod državno kontrolo, ki mora zlasti varovati koristi vlagateljev.

Davki naj bodo progresivni in naj jih nosi predvsem državljan, ki jih laže prenaša.

Slovenska demokratska zveza je torej po tem programu

ORGANIZACIJA DELOVNEGA LJUDSTVA,

ker je politična organizacija demokratičnih Slovencev na Svobodnem tržiškem ozemlju in na Goriškem.

Slovenski narod na teh področjih je v celoti narod delovnih ljudi: malih kmetov, ki si v potu svojega obraza in z zvesto ljubeznijo služijo skromni kruh; kmečkih delavcev, ki delajo isto; de-

lavcev v obrti in industriji, ki žive iz rok v usta; malih obrtnikov in trgovcev ter delovnega razumnštva, ki ob skromnih, pogosto be-raskih prejemkih ne le živi, marveč tudi po svojih močeh pomaga svojemu ljudstvu v njegovem boju za obstanek, za pravico in za lepšo bodočnost.

Tudi boj za naš narodni obstanek je v bistvu socialni boj; boj za življenje in za kruh s tistimi, ki nam ne puste niti kot ljudem živeti, ker smo Slovenci.

Ze ta resnica nam zgovorno priča, da organizacija, ki hoče zastopati to ljudstvo in pomagati temu narodu, ne more biti drugega kakor organizacija delovnih ljudi. Če je ta organizacija demokratična, je izključeno, da bi jo vodili in v njej odločali bogatini, tudi če bi jih kaj bilo.

Takšna organizacija je Slovenska demokratska zveza.

Naši nasprotniki, bolj ali manj prostovoljne žrtve komunistične partije, v kateri vlada najstrašnejša diktatura manjšine, ki ima vse pravice, vse ugodnosti in vso besedo, — ti skušajo naše gibanje prikazovati kot »meščansko stranko«. Njen namen in program naj bi po njihovih trditvah bil ta, da zagotovi »buržujem« oblast nad slovenskim delovnim ljudstvom.

Jasen odgovor njihovi gonji in prav tako jasen odgovor tistim, kakšna je socialna vsebina našega boja, daje program Slovenske demokratske zveze.

Slovenska demokratska zveza, hoče zastopati vse slovensko delovno ljudstvo na področjih, kjer deluje. Zaradi tega njen splošni in socialni program ne more biti drugačen, kakor je.

Slovenski narod, kakor vsak narod, sestavljajo sloji in stanovi, ki morajo v narodni skupnosti imeti vsi enake pravice. Stranka, ki se bori za pravice enega samega stanu, se bori v bistvu za politično, socialno in gospodarsko diktaturo tega stanu ali sloja nad vsem narodom. Taka stranka ni demokratična, marveč je grobokop demokracije. Zato pripravlja polom lastnemu narodu in vsakemu njegovemu pripadniku posebej.

Slovenska demokratska zveza tega svojega socialnega programa ni nikoli tajila. Zdaj pa znova poudarjamo, da vemo, da bodo naši nasprotniki v bližnjem volivnem boju skušali tajiti predvsem socialni značaj našega gibanja.

Mi si pa upamo trditi, da je uspeh, ki ga je Slovenska demokratska zveza v svojem kratkem obstanku dosegla, treba pripisovati prav njenemu jasnemu, odločnemu in sodobnemu socialnemu programu.

Kdor je videl naša zborovanja v Mavhinjah, na Opčinah, v

Nabrežini in naše prireditve drugod, se je na lastne oči prepričal, kdo se zbira v naših vrstah: slovenski kmet, slovenski delavec, obrtnik, ribič, razumnik; kratka, slovenski delovni človek. Ta delovni človek je spoznal, da je diktatura manjšine v izrazito razredni stranki, kakor je komunistična partija, slovenskega kmeta, razumnika, zlasti pa delavca zaslužila ter mu vzela vse tiste pravice, za katere se je boril proti tujcu.

Da se te socialne in duhovne sužnosti ubrani, je slovenski narod na Tržaškem in Primorskem ubral drugo pot — pot, ki mu jo kaže prav naše gibanje.

In Slovenska demokratska zveza je prav zaradi tega tudi dejansko, ne samo po programu, postala organizacija slovenskega delovnega ljudstva!

Da to resnico še bolj potrdimo in dokažemo, pogledjmo, kako gleda Slovenska demokratska zveza na posamezne sloje slovenskega delovnega ljudstva in kako si zamišlja delo za njihove koristi.

Mi in slovenski kmet

Slovenska demokratska zveza si je zastavila nalogo, zastopati in braniti narodne, politične, gospodarske, socialne in kulturne pravice slovenskega naroda na Svobodnem tržaškem ozemlju in na Goriškem.

Slovinci na tem ozemlju pripadajo po večini delavskemu sloju. Znaten del pa je tudi kmetov.

A četudi bi bil odstotek kmečkega ljudstva med Slovenci tukaj dosti manjši, bi morala našemu kmetu posvečati prav posebno pozornost vsaka stranka, ki temelji na pravem narodnem in slovenskem programu.

Slovenska demokratska zveza se te svoje dolžnosti in svojih obveznosti do slovenskega kmeta docela zaveda. Tej zavesti je dala jasnega izraza v svojem programu, v katerem je eno glavnih načel tisto, ki pravi, da mora biti kmet na svoji zemlji svoj gospod; da mora biti gospodar nad sadovi svojih žuljev in svojega znoja; da je zdrava, gospodarsko trdna in svobodna kmečka družina osnovna socialna edinica slovenskega ljudstva. To osnovo je treba z vsemi silami ohranjati ter varovati pred razbijanjem, propadanjem in pred tistimi, ki bi jo radi iz razredno-političnih razlogov sproletarizirali ter iz kmeta naredili najprej berača, za tem pa brezimnega sužnja totalitarnega reda.

Po skušnjah, ki smo jih doživeli v vojni in revoluciji, danes še zlasti dobro vemo, da je prav slovenski kmet bil in je temelj slovenske narodne samobitnosti in s tem poročstvo za bodočnost našega naroda. Prav tako vemo, da je kmet vedno in povsod hrbtenica vsega odpora proti narodnemu in socialnemu zaslužnjevanju; da je on najzanesljivejša obramba v boju proti tujemu pohlepu in proti pogubni tuji učenosti.

Slovenski kmečki dom je zlasti na tem področju tisti neizčrppljivi studenec, iz katerega že stoletja teče zdrava slovenska kri v mesto, ki nam je s svojo izkoreninjenostjo povzročilo toliko izgub. Ta kri je tista, ki nas je ohranila, da smo v vseh viharjih in preganjanjih ostali povsod tam, kjer imamo pravico biti in od koder bi nas oni, ki nam ne privoščijo življenja, tako radi iztrebili.

Vsi tisti, ki jim je slovenski narod na poti in ki bi radi posedli njegovo zemljo in njegovo pravico, so se vedno z največjo silo vrgli na slovenskega kmeta. Videli smo, kaj je z njim delal fašizem, in doživljamo strahote, s katerimi ga hoče uničiti danes komunizem.

Niti eden, niti drugi mu do zdaj ni mogel do živega. Slovenski kmet je z drugačnimi koreninami privezan na svojo zemljo in na rodni dom, kakor pa kdo drugi v svojem prezimnem stanovanju in še bolj brezimnem delu.

Kdor se torej bori za obstanek in bodočnost slovenskega naroda, se mora zlasti boriti za slovenskega kmeta, za njegovo svobodo in njegove pravice. Mora si z vsemi silami prizadevati, da mu bo zavaroval zemljo, olajšal življenje in mu dal vse pripomočke, s katerimi bo laže kljuboval navalu časa in vztrajal na mestu, katero mu je usoda v narodu določila.

Prav posebno je to delo za slovenskega kmeta važno na Tržaškem in Goriškem, kjer je vse slovensko življenje prav za prav en sam nepretrgan boj za narodni in s tem socialni in človeški obstanek Slovencev.

V tem boju neprenehoma izgubljam o prve straže, ki jih premaguje zagrizeni politični in gospodarski naval tujstva. A dokler bomo imeli v zaledju prvih črt trdnega, zavednega in požrtvovalnega slovenskega kmeta, bomo vsako izgubo lahko nadomestili in vsako postojanko ohranili.

To pa bo le tedaj, če bomo našega kmeta obdržali na zemlji in storili zanj vse, kar nam zapoveduje naša narodna dolžnost in naša odgovornost za bodočnost slovenstva na tem prostoru. S tem bomo dosegli, da bo slovenski kmet na tej zemlji še naprej ostal steber svobode, narodne zavesti in demokracije, kakor je to vsa huda stoletja bil.

Slovenska demokratska zveza se, kakor smo že zapisali, te svoje dolžnosti povsem zaveda. Najprej zaradi tega, ker je slovenska, to je, gibanje, ki ga vodi in usmerja narodna misel in skrb za obstanek slovenskega ljudstva, čigar jedro je in bo slovenski kmet.

Razen tega pa ji skrb za slovenskega kmeta in boj za njegove pravice narekuje dejstvo, da ni in ne mara biti razredna stranka, marveč gibanje za socialni mir in socialno pravičnost. To dvoje pa je mogoče doseči samo v slogi in soglasju med vsemi delovnimi sloji, ki sestavljajo slovensko narodno skupnost.

Slovenski kmet pa, ki se je že v začetku s prepričanjem in zaupanjem oklenil našega, edino res demokratičnega gibanja med Slovenci, bo svojo zvestobo tistim, ki še za njegovo pravico bore, gotovo rad v dejanju izpričal, ko bo prišel čas za to!

Slovenska demokratska zveza in naš delavec

Ves program našega gibanja je na kratko povedan v stavku, da je Slovenska demokratska zveza organizacija delovnega ljudstva.

Toda Slov. dem. zveza bi tega imena ne zaslužila in svojega poslanstva ne izpolnjevala, če ne bi prav posebne skrbi posvečala tistemu sloju slovenskega delovnega ljudstva na Tržaškem in Goriškem, ki zaradi posebnih razmer tukaj predstavlja številčno jedro tega ljudstva — slovenskemu delavcu.

Zavedajoč se te posebne naloge je Slovenska demokratska zveza v glavnem delu svojega programa dala največ poudarka pravicam in zahtevam slovenskega delavca. Ne zaradi tega, da bi zganjala poceni demagogijo na račun delavca in njegove stiske, marveč, ker se zaveda, da je le v skupnem in tvornem sodelovanju vseh slojev poročstvo za obstanek in napredek celotnega slovenskega naroda.

To sodelovanje med posameznimi sloji pa je nemogoče, če ne bo dobil svoje pravice prav slovenski delavec.

Bistven pogoj za zagotovitev teh pravic je rešitev socialnega vprašanja. Toda te rešitve si ne zamišljamo tako, kakor jo oznanja komunizem. Mi ne trdimo, da gredo samo delavcu vse pravice in njemu vsa oblast. S tem bi delali krivico drugim delovnim ljudem

in se zavzemali za diktaturo enega sloja nad vsemi drugimi.

Grešili bi proti enemu glavnih načel našega gibanja, ki se bori za koristi in pravice vseh delovnih ljudi na tem ozemlju, naj bodo to delavci, kmetje, obrtniki, uradniki ali razumniki.

Gesla o delavski ali proletarski diktaturi tudi ne maramo uporabljati, ker se zavedamo, da je ta krilatice le propagandna laž. Ta laž naj majhni skupini totalitarnih stremuhov omogoči, da po delavskih hrbtih in po delavskih žuljih zlezejo do oblasti in do vseh dobrin. V Sovjetski zvezi vlada 14 ljudi nad 200 milijoni duš.

Danes vsi vidimo, kako je večina slovenskega delavstva postala žrtev slepila. Ker je verjela propagandi o diktaturi proletarijata, je padla na položaj državnih sužnjev, ki jih povrh duševnega in telesnega jarma tepe še bič vseh kapitalističnih izžemalskih in priganjaških delovnih metod. Razlika med tistim, kar je bilo prej, in kar je danes, je le ta, da danes vihti ta bič država. Zaradi tega seveda ni bič nič manj boleč. Toda slovenski delavec pod njim zdaj niti ječati ne sme, kaj šele protestirati ali, da bi se temu zatiranju uprl s stavko, kakor se je lahko poprej.

Da vsaj del slovenskega delavstva, ki živi v svobodi, rešimo usode prisilnega dela, priganjane prostovoljnosti in brezobzirnega izkoriščanja po državnem kapitalizmu, smo postavili svoj socialni program.

Ta socialni program daleč prekaša komunistični socialni evangelij, ker zagotavlja slovenskemu delavcu možnosti za vedno večji razvoj v sklopu celotne narodne skupnosti. In delavec je prav tako enakopraven in enakovreden član te skupnosti kakor vsakdo drugi.

Naš program hoče iz delavca najprej narediti spet človeka, ki bo imel pravico misliti z lastno glavo, soditi po lastni preudarnosti ter se odločati po lastnih koristih, ne pa po zapovedih in muhah kake partije ali večjih in manjših sindikalnih diktatorjev.

Če bo slovenski delavec spet sam postal človek, bodo tudi njegovi gospodarji prisiljeni ravnati z njim kot s človekom, ne kot s številko, ali kvečjemu kot z drobcem nekega političnega sindikata.

Sele tedaj bodo tudi ostali slovske narodne skupnosti videli v delavcu spet svojega človeka in brata, kateremu so pri njegovih prizadevanjih vsi dolžni pomagati. Sele tedaj se bo tudi on sam spet čutil nekeje doma in med svojimi ljudmi. Čutil bo namreč, da sta njegova usoda in njegova bodočnost neločljivo vezani z usodo vsega, kar je slovensko.

SEVEDA JE DOLZNOST SLOVENCEV, PRIPADAJOCIH DRUGIM SLOJEM, DA SLOVENSKEMU DELAVCU DO TEGA Z VSO MOCJO POMAGAJO IN MU OB VSAKI PRILIKI IN V VSEH

MOGOCIH OBLIKAH DAJO ZIVO ČUTITI, DA GA SMATRAJO NE LE ZA CLOVEKA, MARVEČ, KAR JE SE VEČ, ZA BRATA.

Duhovna osvoboditev slovenskega delavca od vseh diktatur in vseh tiranij je prvi pogoj za njegovo socialno osvobojenje.

To socialno osvobojenje, za katero se borimo, mora omogočiti slovenskemu delavcu vedno boljše življenje. Mora mu dajati vse možnosti za duhovni razvoj, za kulturni napredek in za udeležbo pri vseh dobrinah, ki jih človeštvu nudi sodobna omika. Osebna svoboda, svoboda mišljenja, svoboda besede in združevanja, svobodna pobuda in koristi, ki iz nje izvirajo, morajo postati delavčeva pravica in last ne le na papirju, marveč v dejanju.

Če kdo, potem ima prav delavec vso pravico do sadov svojega truda. Z njegovim zaslužkom ne sme gospodariti nihče drugi kakor on sam, ker le to mu bo omogočilo pravo človeško življenje. Vse, kar delavec od svojega zaslužka kamor koli daje, mora biti prostovoljno, ne na povelje raznih strank in organizacij.

Diktaturo političnih sindikatov nad vsem delavčevim življenjem je treba onemogočiti. Osnovna delavčeva svoboščina je ta, da mu ne sme nihče prepovedati, da bi smel delati, če ga je volja. Prav tako pa mu nihče ne sme braniti, da s stavko uveljavlja svojo pravico do kruha in do življenja, kadar je to potrebno.

Delavec ne sme biti niti državi, niti zasebnemu podjetniku samo stroj, ki ga je treba čim bolj izkoriščati. Delovni red mora temeljiti na načelu, da je delavec človek, ki ima pravico do oddiha, do vseh užitkov sodobne omike in prosvete, do razvedrila, do zasebnega življenja, do družine in do lastnega doma v vsem pomenu te besede.

In nazadnje mora biti delavcu omogočeno, da bo s svojo zavednostjo, sposobnostjo, požrtvovalnostjo in navdušenjem, ki ga levičarski demagogi tako brezobzirno izkoriščajo, kot n. pr. z udarniškim delom, v svoje umazane namene, pomagal kot enakopraven član narodne skupnosti pri delu in boju za novo bodočnost vsega slovenskega ljudstva.

Sele ko bo slovenski delavec tukaj po lastnem spoznanju in prizadevanju ter ob podpori tistih, ki mu morajo najprej biti bratje, te pglavitne cilje dosegel, bomo lahko rekli, da je tudi v naši narodni skupnosti postala meso beseda, ki pravi, da gre

» delu slava, čast, oblast! «

In doseči to, smatra Slovenska demokratska zveza za eno svojih prvih in najvažnejših nalog.

Slovenska demokratska zveza in srednji sloj

Srednji sloj slovenskega naroda na splošno, še posebej pa na Tržaškem in Goriškem, sestavljajo samostojni obrtniki, mali trgovci, mali podjetniki, nameščenci in uradniki vseh vrst. Zakoni svobodnega gospodarstva povzročajo, da sloj nastaja in rase zlasti v mestih. Zaradi tega ga pogosto označujemo z imenom »meščanstvo«. Tisti, ki jim je zlasti iz posebnih političnih vzrokov ta socialna plast trn v peti, uporabljajo zanjo psovko »buržuazija«.

Srednji sloj, meščanstvo ali »buržuazija« je neobhodno potrebna socialna, gospodarska in kulturna sestavina vsake skladne narodne skupnosti. Narodu, ki ne pozna velikega gospodarstva in velikega podjetništva, daje prav socialno zdrav in trden srednji sloj potrebno gospodarsko silo in odpornost, da more vzdržati in se ohraniti. To velja zlasti za tako izpostavljena področja, kakor je naše.

Meščanstvo je dalje pri vsakem narodu hrbtnica in nosilec prave narodne zavesti in vsakega napredka. Zaradi svoje gospodarske neodvisnosti, ki mu omogoča stalni stik s svetom in splošnim razvojem, je srednji sloj tisti svobodoljubni element, ki preprečuje, da bi ves narod postal plén reakcionarnih vplivov z leve ali z desnice.

Iz istega vzroka je slovensko meščanstvo bilo — ali bi vsaj moralo biti — pospeševalec kulture, omike in duhovnega napredka. S tem je opravljalo bistveno nalogo pri splošnem razvoju slovenskega naroda ter bilo v marsičem temelj in gonilo tega razvoja.

Morda nikjer med Slovenci ni bila ta vloga srednjega sloja tako vidna kakor prav tukaj. Slovenski obrtnik, slovenski trgovec, slovenski podjetnik, slovenski nameščenec in uradnik je bil tisti, ki je s svojim delom in svojo zavednostjo ustvarjal gospodarske, socialne in kulturne temelje za ohranitev slovenstva v teh obrobnih predelih naše zemlje.

Gospodarske ustanove, ki so jih postavili na noge ti ljudje; šole, ki jih je vzdrževala njihova požrtvovalnost; kulturne ustanove vseh vrst, ki so pred prvo svetovno vojno v Trstu in drugod tako cvetele; pogumno javno izpovedovanje slovenstva ob vsaki priliki in ob vsaki nevarnosti — te stvari so slovenstvo na tem področju zasidrane tako, da je dvajset let fašizma in šovinizma ni moglo izkoreniniti.

Slovenski srednji sloj je bil tisti, ki je s svojim vzgledom in svojim delom dajal poguma slovenskemu malemu človeku, da se je kljub vsem naskokom tujstva držal svoje narodne skupnosti in ostajal sin svoje matere. Gospodarski uspehi slovenskega obrtnika, trgovca, nameščenca in človeka svobodnih poklicev so tudi slovenskega proletarca tukaj bodrili in opominjali, da je s pogumom in delavnostjo mogoče vsakemu Slovencu uspeti in obstati.

Povrh tega je slovensko meščanstvo v Trstu in drugod bilo prisiljeno živeti v vsakdanjem stiku s tujim narodom. Temu je zato v dejanju dokazalo, da smo Slovenci samostojen, zrel, sposoben in omikan narod. Tako nam je od tujca naravnost izsiljevalo priznanje o pravici do življenja in obstanka tukaj.

Fašizem in komunizem sta se pomena srednjega sloja za ohranitev slovenstva na tej zemlji dobro zavedala. Zaradi tega sta brezobzirno udarila po njem.

Fašizem ga je skušal gospodarsko, socialno in človeško uničiti. Uničeval in ropal je slovenske gospodarske ustanove in posameznike. Vzel je slovenskemu meščanstvu sleherno možnost za kulturno izživiljanje in uveljavljanje in s tem možnost za zdrav vpliv na vse slovensko narodno življenje. S krivičnim političnim razlikovanjem, poniževanjem in preganjanjem je skušal vlivati v slovenski srednji sloj malodušje in obup, da bi zapustil svoje mesto, s čimer bi slovenski narod na Primorskem izgubil hrtenico.

Pogum, s katerim je večina slovenskega meščanstva tem brezobzirnim težnjam fašizma nasprotovala, je slovenskemu srednjemu sloju v čast. Vrh tega pa mu daje tudi pravico, da dobi v naši narodni skupnosti spet tisto mesto, tisto spoštovanje in tisto besedo, ki mu gre.

Komunizmu je slovenski srednji sloj bil tudi silno na poti pri njegovih prizadevanjih za socialno, gospodarsko in človeško izenačevanje ter zaslužjevanje slovenskega naroda. Ker je njegovo odpornost proti vsakemu raznarodovanju — in komunizem ni drugega kakor politično in socialno raznarodovanje — poznal, ga ni skušal naravnost likvidirati, kakor se je to zgodilo drugod. Pač pa je napol vse sile, da bi ga zmešal, razkrojil ter ga duhovno in gospodarsko sproletariziral.

Dva največja sovražnika slovenstva, fašizem in komunizem, sta se torej z vso silo spravila na uničenje slovenskega srednjega sloja na tem področju. To nam bolj kakor vse drugo dokazuje, kako pomemben je ta sloj za ves narod in za njegovo bodočnost.

Slovenska demokratska zveza se te resnice dobro zaveda. Za svoja glavna cilja si je postavila ohranitev in utrditev slovenstva na teh tleh ter dosego socialne pravičnosti za vso slovensko narodno

skupnost v svobodi, mirnem razvoju in skladnem sodelovanju vseh slojev našega ljudstva. Niti enega niti drugega ne bi mogla doseči, če bi puščala v nemar naš srednji sloj in njegove koristi.

Nič manjšo skrb kakor slovenskemu delavcu in slovenskemu kmetu je zaradi tega v svojem programu in v svojem delu posvetila slovenskemu srednjemu sloju.

Prav slovenskemu obrtniku, slovenskemu trgovcu, slovenskemu nameščencu in slovenskemu uradniku hoče zagotoviti tisti politični in gospodarski položaj ter razvoj, ki mu bo omogočal, da bo v slovenski narodni skupnosti imel spet tisto mesto in vlogo, katero mu določajo neizprosni zakoni narodnega obstanka.

Zaradi tega se že in se bo zlasti v bodoče borila proti rdeči razredni demagogiji, ki hoče srednji sloj zasovražiti pri našem narodu s tem, da ga prikazuje kot škodljivca, zajedalca in izkoriščevalca.

SLOV. DEM. ZVEZA JE EDINA SLOVENSKA POLITIČNA ORGANIZACIJA, KI SI UPA TO SVOJE PREPRICANJE IN TA NAMEN ODKRITO Povedati in ga v dejanju uveljavljati.

Spričo vsega tega je več kakor jasno, da slovenskemu meščanu, naj pripada kateri koli socialni plasti, ni mesta drugje kakor v gibanju, ki se edino odkrito bori za njegovo pravico v slovenskem narodu in v življenju!

Slovenska demokratska zveza in naš razumnik

Razumniški sloj je pri vsakem narodu tisti sloj, ki vodi. To nalogo mu je naložil Bog. Nihče, ki je poklican, se ji ne sme izogniti. Kdor pa to vseeno stori, ali kdor to svojo nalogo slabo izpolni, naj se zaveda, da ga bosta lastno ljudstvo in zgodovina prej ali slej sodila in obsodila.

Razumništvo je odgovorno za usodo lastnega naroda. Ono mora svojemu ljudstvu kazati pot pri narodnem, političnem, socialnem in duhovnem razvoju.

Čim nevarnejši so časi in čim bolj je sam obstanek naroda na tehtnici, tem večja je odgovornost razumnika za vse, kar se utegne zgoditi. In če ljudje, ki so poklicani za vodstvo, sami zgreše

pot, lahko pahnejo vse ljudstvo v nesrečo. Če slepec slepca vodi, oba v jamo padeta!

Ena največjih propagandnih laži komunizma je tista, ki pravi, da morajo voditi usodo kakega naroda tako imenovane ljudske množice. Vodi lahko samo tisti, ki mu je dano večje spoznanje, večja razgledanost in tolikšen čut odgovornosti, da se je pripravljen za to svojo nalogo do konca žrtvovati.

Diktatura peščice nasilnikov, ki jo vidimo v vsaki komunistični državi, in sužnost ljudskih množic, ki jih ti nasilniki krote z nagobčnikom, z bičem in s postavo, nam kričeče dokazuje, kako zlagano je komunistično geslo o vodstveni vlogi tako imenovanega »ljudstva«.

SAM KOMUNIZEM NE BI BIL SLOVENSKEGA NARODA NIKDAR ZASUŽNJIL, ČE BI SE ZNATEN DEL SLOVENSKEGA RAZUMNISTVA NE BIL IZNEVERIL SVOJEMU LJUDSTVU IN SAMEMU SEBI; če se ne bi bil vdinjal tuji modrosti in tujim gospodarjem samo zaradi tega, da bi se, četudi za ceno krvi, razdejanja in narodne nesreče, prikopal do korit in do oblasti.

Ta naša lastna bridka izkušnja nam priča, kaj se kakemu narodu lahko zgodi, če se pokvari njegova sol — njegov razumniški sloj. Hkratu nam to po svoje priča, kakšno usodno vlogo ima razumnik v našem narodu.

Toda ni vedno nujno, da je takšnih nesreč kriv samo razumnik. To se lahko zgodi tudi tedaj, kadar se narodnega vodstva polaste politični špekulanti, koristolovci in nesposobni sebičneži. Ti pogosto z demagogijo in lažjo zaslepe ljudstvo, da svojih pravih vodnikov ne mara več poznati, ne priznati jim vloge, ki bi jo morali imeti.

V takem primeru se razumništvo razočara in odtegne svoji prvi in pravi nalogi, ali pa iz užaljenosti zavije v povsem napačno smer in potegne še narod za sabo.

Tudi takih vzgledov imamo v naši politični in narodni zgodovini žal precej.

Posebno važne so naloge razumništva pri majhnem narodu, kjer vsak človek, zlasti pa razumnik, pomeni neprimerno več, in ima torej tudi neprimerno večjo odgovornost, kakor pri velikem. To velja za ves slovenski narod, še posebej pa za Slovence na teh področjih.

Tržaški in primorski Slovenci so zaradi fašističnega zatiranja četrto stoletja ostali skoro brez vsakega razumniškega naraščaja in torej tudi brez pomladitve svojega vodstvenega sloja. Fašizem, ki se je dobro zavedal, da je razumnik sol in luč naroda, je skušal z

brezobzirnim preganjanjem, pobijanjem, obsodbami in krivicami slovensko razumnštvo tukaj povsem uničiti. To se mu je, žal, tudi v veliki meri posrečilo.

Komunizem in njegova Osvobodilna fronta ne bi bila nikoli mogla zavesti tolikšnega dela slovenskega ljudstva na Primorskem, če bi bili primorski Slovenci v najusodnejši uri imeli prave, zavedne in trdne vodnike. **KOMUNIZEM SE JE TEGA ZAVEDAL IN SKUSAL SE TISTO, KAR JE OSTALO, ALI POBITI, ALI PA Z OBREKOVANJEM IN LAZJO PRI LJUDSTVU ONEMOGOCITI.** To dela še zdaj. Dobro namreč ve, da mu bo tudi tukaj odklenalo tedaj, ko bo primorsko ljudstvo spet imelo pravo narodno inteligenco, ki bo svojo vodstveno nalogo vestno in neomajno izpolnjevala.

Zaradi vsega tega je zlasti tukaj vsak pravi slovenski razumnik še neprimerno dragocenejši in njegove naloge dosti večje.

Slovenska demokratska zveza se teh resnic do dna zaveda, saj je bila prav peščica redkih poštenih razumnikov tista, ki jo je poklicala v življenje, da reši za Slovence na Tržaškem in Primorskem, kar se rešiti da. Dobro vemo, da bomo svoji veliki nalogi — rešitvi in ohranitvi slovenstva na zahodni meji našega naroda — kos samo, če bomo k temu delu pritegnili vsakega razumnika, ki je vreden tega imena in če bomo z delom in vzgledom svojemu ljudstvu vzgajali nov vodstveni rod.

ENAKO SE MORA PA TUDI VSAK, PRAV VSAK SLOVENSKI RAZUMNIK ZAVEDATI, KJE JE DANES NJEGOVO MESTO. Sramotno je, odtegovati se svoji prvi nalogi, če slovensko ljudstvo tukaj silo trpi. Se bolj sramotno je, če bi slovenski razumnik tukaj tik ob meji največjega suženjstva, kar jih pozna človeška zgodovina, prostovoljno ali iz strahu hlapčeval ideologiji in sistemu, ki sta tako onesrečila njegov lastni narod.

Danes se ves svet bori za končno svobodo, katere zmaga je že na obzorju. Kdor se temu boju ne pridruži, zagreši izdajo nad lastnim narodom in vsem svobodnim človeštvom.

Slovenski razumnik tukaj, bodisi domačin ali nedomačin, ima edinstveno priliko in možnost za izpolnjevanje svojega poslanstva: priliko in možnost, kakor ni dana razumniku nobenega drugega naroda za železnim zastorom. Edino slovenski razumnik lahko tukaj v svobodi živi med lastnim narodom in torej lahko svobodno izpolnjuje svojo veliko nalogo.

Slovenski ljudje na teh področjih potrebujejo vodstva bolj kakor kruha. Zaradi tega se mora slovenski razumnik prav tukaj ves dati svojemu narodu ter res živeti iz njega in zanj. Naše ljud-

stvo tukaj bo šlo po pravi poti le, če bo videlo in čutilo, da gredo do konca z njim tudi tisti, od katerih pričakuje rešitve.

Slovenski razumnik je svojo nalogo tukaj dolžan izpolnjevati tudi zaradi samega sebe. Vojna, revolucija, trojno suženjstvo — vse to ga je moralo poučiti, da bo tudi zgolj človeško mogel živeti samo kot Slovenec med svobodnimi Slovenci. Brez tega tudi zanj ni ne kruha, ne življenja. Oboje si bo zagotovil, če bo zdaj svojo nalogo v lastnem narodu do kraja izpolnil.

Nobena skupina in nobeno politično gibanje razen Slovenske demokratske zveze danes slovenskemu razumniku te vloge ne priznava. Vsi ga hočejo imeti samo za brezimnega hlapca in ga ponižujejo na stopnjo propagandnega kričača.

Nihče, razen Slovenske demokratske zveze mu tudi ne nudi možnosti, da bi svoje vodstveno poslanstvo izpolnjeval tako, kakor terjata od njega čas ter odgovornost do naroda in do njegove bodočnosti.

Samo Slovenska demokratska zveza tudi v svojem programu in svojem delu zahteva, da je treba slovenskemu razumniku dati v narodu tisto besedo, tisto mesto in tak materialni položaj kakor ga zaradi svojega pomena zasluži.

Slovenski razumnik ne more biti hlapec nikomur razen resnici in domovini. Razumnik, ki ni svoboden, pa imena vodnika sploh ne zasluži, saj pelje svoje rojake lahko samo v sužnost, nesrečo in polom.

Če kateremu Slovencu, potem je slovenskemu razumniku mesto v Slovenski demokratski zvezi, pa nikjer drugje!

Naš kulturni program

Je zapopaden v točkah VI, VII, VIII in IX splošnega programa. Slovenska demokratska zveza se globoko zaveda ogromnega pomena, ki ga ima vera za razvoj in za ohranitev vsakega naroda. Zato se mora ohraniti naša krščanska vera med našim narodom, ker je to vera lubezni, vera požrtvovalnosti, strpnosti in spoštovanja večnih resnic, vera v zmago dobrega nad zlim.

Vsakomur mora biti zajamčena svoboda vere in vesti, svoboda izvrševanja verskih dolžnosti in svoboda izvrševanja verskih obredov. Nujna posledica teh načel je ohranitev in obramba cerkve in duhovniškega stanu pred preganjanjem.

Vzgoja otrok se vrši po priznanih moralnih načelih krščanstva,

v ljubezni do bližnjega, v spoštovanju staršev, in tradicij svojega rodu, k miroljubnosti in strpnosti do sodržavljanov druge vere, druge miselnosti in druge narodnosti, ne k sovraštvu in nasilju.

Sola mora biti nepolitična in vzgoja otrok je pridržana družini in šoli, državni ali zasebni, kakor to starši odločijo.

SKLEP

To je program Slovenske demokratske zveze; to so dolžnosti, ki jih ima ona do slovenskega ljudstva tukaj in do njegovih posameznih slojev. To so naloge, ki jih more izpolniti ona, in naloge, ki jih ima pri tem delu vsak sloj slovenskega naroda na Primorskem in Tržaškem posebej in vsi svobodni ter demokratični Slovenci v celoti.

Slovenska demokratska zveza je danes edino svobodno narodno, demokratično in socialno gibanje Slovencev tostran in onstran železnega zastora. Zato so milijoni in milijoni oči uprte v to naše gibanje, v gibanje vseh Slovencev in Jugoslovanov, iz Jugoslavije in s celega sveta. Vodstvo SDZ se zaveda, da bo edino s skupnim, požrtvovalnim in nesebičnim delom vseh svobodnih Slovencev mogoče doseči cilje, ki si jih je zastavila.

Naš narodni cilj je:

Ohranitev in utrditev slovenstva ob zahodni meji našega naroda. To bo mogoče doseči z obujanjem in podžiganjem narodne zavesti in z vzgojo kremenitih Slovencev, ki se bodo neustrašeno in vztrajno borili za priznanje vseh narodnih, političnih in socialnih pravic.

Naš politični cilj:

Ohranitev in utrditev Svobodnega tržaškega ozemlja, v katerem vidimo najmočnejše poroštvo za svobodo, enakopravnost in obstanek slovenstva tukaj ter bistven pogoj za zasedanje in zmago demokracije na tem delu Evrope.

Naš socialni cilj:

Delo, kruh, napredek, čim večja blaginja in socialna pravičnost za vse. To bomo skušali doseči s svobodno pobudo ter z vza-

jemnim in skladnim prizadevanjem vseh delovnih slojev našega ljudstva.

Naš kulturni cilj:

Svoboda vere in vesti ter vzgoja na podlagi krščanskih etičnih načel.

Napori za dosego teh ciljev pa naj konec koncev služijo še poslednjemu in najvišjemu namenu:

SVOBODI, NEODVISNOSTI IN SRECI VSEGA SLOVENSKEGA NARODA.

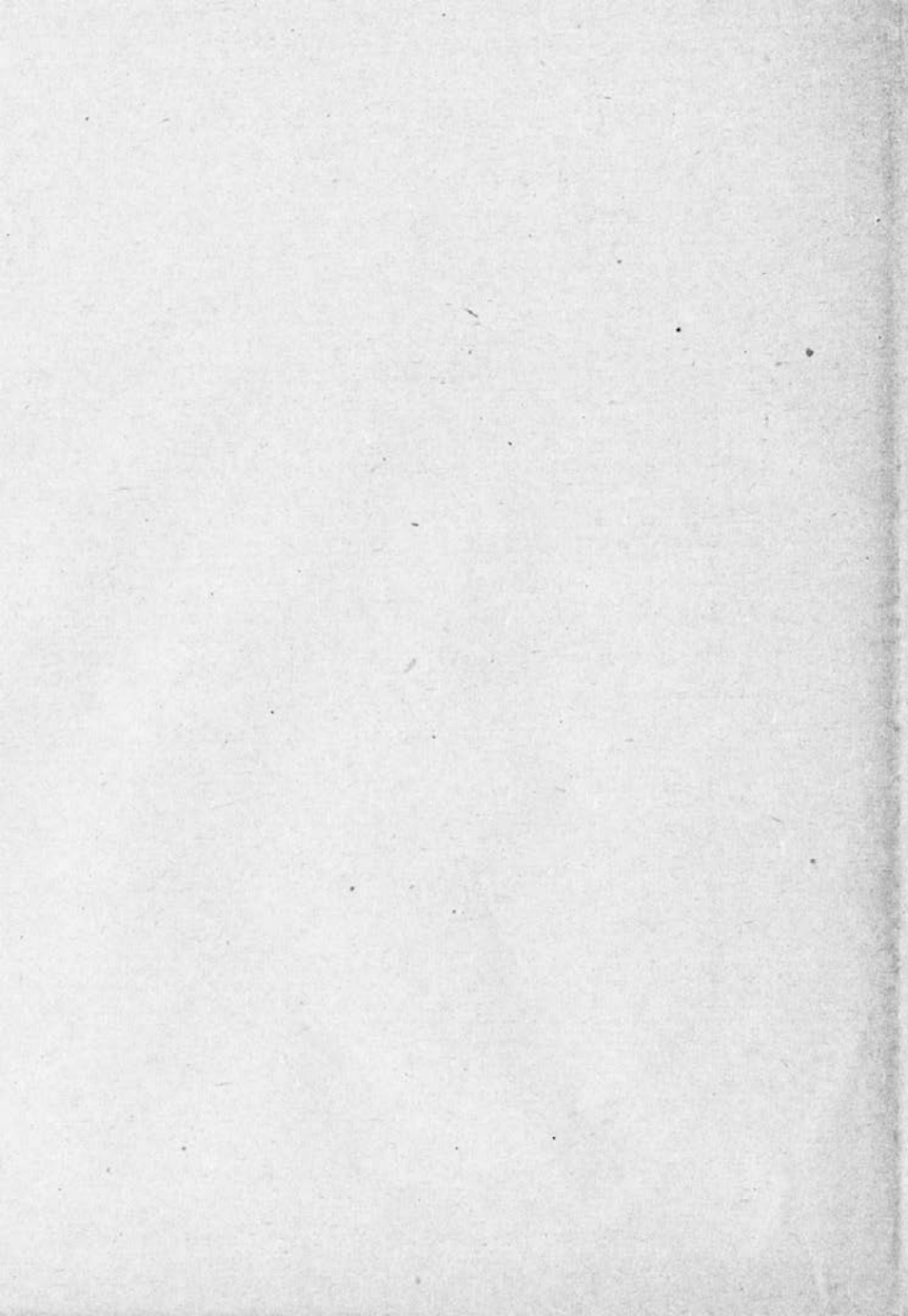
Komur je za slovenstvo in za njegovo bodočnost — in s tem za lastno bodočnost — naj se temu delu pridruži, ali pa naj nam da vsaj svoje pooblastilo zanj, kadar ga bomo za to prosili!

Velika noč, 1949.

Slovenska demokratska zveza za STO

Kazalo

Zakaj je bila ustanovljena Slov. dem. zveza? — — —	str.	5
Program Slov. dem. zveze — — — — —	"	11
Mi in slovenski kmet — — — — —	"	16
Slov. dem. zveza in naš delavec — — — — —	"	18
Slov. dem. zveza in srednji sloj — — — — —	"	21
Slov. dem. zveza in naš razumnik — — — — —	"	23
Naš kulturni program — — — — —	"	26
Sklep — — — — —	"	27

